

Nytt fra

ØSTMARKA

Medlemsblad for Østmarkas Venner 52. årgang Nr. 2/2018

*Nasjonalparken kommer nærmere
Innsjøene våre må bevares
Vakker og farlig*

Sørli besøksgård – langt fra drøm til virkelighet?

Av Helga Gunnarsdóttir

I løpet av påsken, som for Østmarkas del var av de sjeldne med sol fra klar himmel og flott skiføre, ble jeg minnet om at verden noen ganger skrider bare langsomt framover. Jeg gikk en fin tur i solskinnet og gikk blant annet innom Sørli, det nydelige lille småbruket som ligger mellom Nøklevann og Haraløkka.

Dette har vært et av mine kjæreste steder, siden jeg i 1981 flyttet til området. På den tida bodde det oppsittere på Sørli, men siden 2002 har huset stått tomt. Nå er våningshuset ferdig restaurert, og låven og fjøset er snart ferdig, så alt ligger til rette for at Bymiljøetaten i Oslo (BYM) kan åpne Sørli som frilufts/besøksgård. Men så vel er det ikke, fikk jeg vite her om dagen. Byrådet har nemlig ikke bevilget penger til drift. Da er det heller ingen bestyrere som kan drifte gården, selv om den er klar om kort tid.

Historien bak besøksgården er nå mer enn 15 år gammel. Hvem som hadde ideen er jeg usikker på, men på et styremøte i Østmarkas Venner 3. februar 2003 ble følgende notert under overskriften «Barnas Friluftsgård – nå også i Østmarka?»:

Johan orienterte om arbeidet med å få et tilsvarende tilbud i Østmarka. Etter at

oppsitteren på Sørli ved Nøklevann nylig er død har Johan vært i kontakt med Friluftsetaten, som nå vurderer saken.

Rett før kommunevalget samme år skriver ØV et brev til Friluftsetaten i Oslo, med kopi til de politiske partiene, «med en oppmuntring om at det blir gjort en beslutning i saken». I 2004 lanserer ØV Sørli gård som et av flere innspill til kommunedelplanen for friluftsliv. I arbeidet med Flerbruksplanen for Oslo kommunes skoger, som ble vedtatt i 2007, er endelig Sørli med. Men så skjer det svært lite, svært lenge. BYM prioriterer ikke saken høyt nok, og flertallet i bystyret later ikke til å være interessert. ØV, flere ganger godt støttet av Oslo og Omland Friluftsråd, fortsetter å ta opp saken på samtlige møter med BYM, i innspill til planer og i alle andre sammenhenger. Men det skjer lite annet enn planer og prat.

Helt til vi får et nytt byråd, og Behovsplanen for idrett og friluftsliv rulleres med budsjettvedtak i 2016. Endelig, etter et aktivt påtrykk fra ØV i innspurten, bevilges det 6 millioner kroner til rehabilitering av Sørli for å utvikle stedet til en besøksgård. Jubelen står i taket, vi roser byrådet for riktige prioriteringer, og minner dem om å bevilge penger til drift i budsjettet for 2018.

Nytt fra Østmarka – Medlemsblad for Østmarkas Venner

Ansvarlig utgiver: Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand, 1112 Oslo
Redaktør: Helga Gunnarsdóttir
Assisterende redaktør: Bjarne Røsjo
e-post: Bjarne.rosjo@brmedia.no

Forsidebilde: Vannliljer. Hvit nøkkerose. Ulsrudvann.
Foto: Espen Bratlie
Grafisk design, repro og trykking: 07 Media – 07.no
Opplag: 4 300
Frist for stoff til neste nr. er 1. juli 2018

Småbruket Sørli har alt som trengs for å bli en flott besøksgård, unntatt penger til drift. Foto: ØV

Vi tror at alt snart er klart for en storstilt åpning av dette etterlengtede tilbudet til barn og unge sommeren 2018. Men mer enn 15 år etter at ØV først tok opp saken, mangler det altså fortsatt penger til å ansette dyktige og engasjerte mennesker som kan fylle besøksgården med innhold. Det er nesten ikke til å tro!

Det sittende byrådet i Oslo har gjort mange vedtak som gleder Østmarka-venner og andre naturvernere. Men på dette punktet har de forsømt seg. Derfor vil ØV fortsette å kjempe for Sørli besøksgård, helt til snoren er klar til å klippes. Det må ikke ta 15 år til!

Styret i Østmarkas Venner 2018–2019

Leder: Helga Gunnarsdóttir 959 92 349

Sigmund Hågvær 917 14 510
Bente Lise Dagenborg 419 22 941
Ingunn Lian Nylund 949 82 006
Johan Ellingsen 909 21 568

Nestleder: Kjell Erik Sandberg 996 39 686

Kristin Lund 957 09 166
Varamedlemmer: Lars Lindland 917 58 485
Bjørnar Thøgersen 416 25 025
Haakon Aaen 926 19 007

Medlemsregister og regnskap: Ingunn Lian Nylund 949 82 006
E-post til styret og ansatte: fornavn@ostmarkasvenner.no

Ola Elvestuen ble den første statsråden som besøkte et årsmøte i Østmarkas Venner. Bildet på veggen bak ham viser Sverre M. Fjelstad på Tonekollen, mens han skuer ut over det området som kan bli en ny nasjonalpark.

Ola Elvestuen ønsker nasjonalpark i Østmarka så snart som mulig

Tekst og foto: Bjarne Røsjø

Klima- og miljøminister Ola Elvestuen kunngjorde tidlig i mars at han har bestilt en kartlegging av verneverdiene i Østmarka. – Hvis kartleggingen viser at verneverdiene er til stede, skal jeg gjøre mitt for å drive igjennom en beslutning om nasjonalparken så fort som mulig, sa Elvestuen til et jublende årsmøte i Østmarkas Venner 20. mars.

Mandag 20. mars 2018 ble en historisk dag for Østmarkas Venner (ØV): For første gang fikk den snart 52 år gamle organisasjonen besøk av en statsråd på årsmøtet. Men klima- og miljøminister Ola Elvestuen kjenner ØV godt, for han har vært med på flere møter

tidligere – blant annet som leder av Energi- og miljøkomiteen på Stortinget i slutten av oktober 2017.

ØVs leder Helga Gunnarsdóttir åpnet årsmøtet med å ønske Elvestuen velkommen,

Møtesalen på Skullerudstua var full av folk som kom for å delta på årsmøtet.

før hun gikk kort igjennom historien bak det nåværende forslaget om å etablere en nasjonalpark i deler av Østmarka.

Tanken om en nasjonalpark er gammel

– Tanken om en nasjonalpark i Østmarka er gammel. I jubileumboka vår forteller den legendariske naturfotografen og forfatteren Sverre M. Fjelstad om sin læremester, eneboeren Korpås-Olsen, som bodde i sin lille hytte rett bak oss her på Skullerudstua. Han inspirerte Fjelstad, som da var tenåring, til å skrive en stil om Østmarka nasjonalpark, fortalte hun.

To naturreservater i Østmarka ble vernet i 1990 og 2001, men så ble det dørgende stille rundt vernesaker i Østmarka. Helt til ØV i 2011 plukket opp Fjelstads gamle tanke, forberedte seg grundig, og presenterte ideen for Oslos daværende miljøbyråd – den samme Elvestuen – i mai 2012.

– Jeg husker godt det møtet, og jeg husker at jeg ble overrasket over at naturverdiene er så store som dere fortalte. De naturverdiene har en annen karakter og er større enn det vi finner i for eksempel Nordmarka. Østmarka inneholder nemlig et sammenhengende inngrepsfritt skogsområde av en størrelse som vi ikke har andre steder på Sørøstlandet, sa Elvestuen.

Like viktig som Holmenkollen

– Da jeg fikk vite det, ble det for meg opplagt at dette var noe vi måtte gå videre med. Naturverdiene i Østmarka er like viktige deler av Oslo som for eksempel Holmenkollen og Munch-museet. Og vi fikk til slutt et vedtak i bystyret, hvor et overveldende flertall gikk inn for at vi skulle gå videre med denne saken, fortsatte Elvestuen.

Deretter har mange gode krefter blant annet snakket med kommunepolitikere i de andre

kommunene rundt Østmarka, slik at det nå er politisk flertall for saken også i Rælingen, Lørenskog og Ski. Men ikke i Enebakk – og det har inntil videre resultert i at saken har stått i stampe. Stortinget har nemlig ment at det måtte være politisk flertall i alle berørte kommuner når en nasjonalpark skal opprettes.

Men da Elvestuen fikk muligheten til å være med på å forhandle om det som skulle bli den nåværende regjeringens Jeløya-plattform, grep han sjansen til å føre nasjonalparksaken videre. I plattformen står det nemlig at «... lokal medvirkning og aksept er en forutsetning for opprettelse av nye nasjonalparker, men det åpnes for å ta regionale hensyn (for eksempel i Østmarka)».

Har bestilt en kartlegging

Det var en nokså klar melding, som ble enda klarere da Elvestuen gikk opp på en stubbe da han åpnet Markadagen ved Skullerudstua søndag 4. mars. På stubben fortalte han de frammøtte markavennene at han hadde bestilt en kartlegging av verneverdiene i Østmarka. Kartleggingen skal gjennomføres av Miljødirektoratet og Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

– For meg er det ingen tvil om at vi trenger å verne den typen natur som Østmarka representerer, som en nasjonalpark. Nasjonalparkene skal til sammen representere et utvalg av norsk natur, og det er en mangel at vi ikke har en nasjonalpark med en slik skau som vi finner på Østlandet. Dessuten har verken Oslo eller Akershus en nasjonalpark. Derfor er det viktig å gå videre med denne saken. Hvis de rette verneverdiene er til stede i Østmarka, er det klart at vi må

etablere en nasjonalpark! sa statsråden til ØVs årsmøte.

Elvestuen snakket til hjertene

Så snudde Elvestuen seg mot det store bildet som var projisert på veggen bak ham. Bildet ble tatt av ØV-medlemmet Cathrine Søberg for mange år siden, og viser selveste Sverre M. Fjelstad som skuer ut over Østmarka fra toppen av Tonekollen. Så snakket statsråden til hjertene i salen:

– På et eller annet vis må den kommende nasjonalparken hete noe som har med Sverre M. Fjelstad å gjøre! Det er andre enn meg som skal bestemme hva nasjonalparken skal hete, men for meg som vokste opp på 1970-tallet var det stort å møte Fjelstad under et ØV-arrangement for noen år siden. Han var nemlig en viktig grunn til det naturengasjementet jeg fortsatt har! Og hvis det er én person som virkelig fortjener å se dette arbeidet fullført, så er det han!

Elvestuen presiserte noen dager senere, i et intervju med Dagsavisen, at det ikke var meningen at nasjonalparken skal hete «Sverre M. Fjelstad-parken». Men han gjentok ønsket om å hedre Fjelstad på en eller annen måte. Det kan gjøres på flere måter, påpeker ØVs leder Helga Gunnarsdóttir.

– I en samtale med Elvestuen etter årsmøtet nevnte jeg også ideen om at det bør være et eget rom i det kommende nasjonalparksentret med et arkiv og utstilling av Sverres filmer, bøker og bilder, forteller hun.

Dagsavisen hadde også snakket med Fjelstad, som gjerne stiller både filmer, bøker og fotografier til disposisjon.

Fjelstad skuer utover den etterlengtede nasjonalparken. Foto: Cathrine Søberg

– Når jeg holder kåserier får jeg alltid en del innsigelser og negative innspill fra tilhørere som ikke vil ha nasjonalpark, fordi det vil

hindre dem og deres barn og barnebarn fra å benytte området. Det er en misforståelse. Grunntanken er jo at dette skal bli en nasjo-

Ola Elvestuen spiste nasjonalpark-kake sammen med tre sentrale personer bak ØVs initiativ i 2011: ØVs styremedlem Sigmund Hågvar, nåværende styreleder Helga Gunnarsdóttir, og daværende styreleder Johan Ellingsen.

nalpark som skal brukes. Det skal bli en brukspark. Det er bare de tyngre inngrepene og tømmerhogst vi må unngå, sa Fjelstad til Dagsavisen.

Naturmangfoldloven setter rammene

Ola Elvestuen regner med at Miljødirektoratet skal komme tilbake med en faglig vurdering av verneverdiene i Østmarka mot slutten av 2018.

– Det er strenge krav til nasjonalparker, og det er naturmangfoldloven som setter rammene for de kravene. Det som kan bli en diskusjon, er om området er tilstrekkelig fritt for tyngre tekniske inngrep. Men det er uansett jeg som kan sette i gang den formelle verneprosessen, når vi er kommet så langt. Det er vanskelig å si hvor lang tid dette kan ta, sa Elvestuen

– som også har en drøm om at Sverre M. Fjelstad kan være med på åpningen.

To begivenheter på én kveld

Både Elvestuen og Østmarkas Venner håper nå at det politiske flertallet i Enebakk snur, når de får dokumentert de verneverdiene som finnes i det foreslåtte området.

Etter Ola Elvestuens innlegg og noen spørsmål fra salen, tok årsmøtet pause for å drikke kaffe og spise marsipankaker med henholdsvis nasjonalpark-motiv og Dølerud-motiv. Årsmøtet kunne nemlig feire to historiske begivenheter på dette lykkelige årsmøtet: At nasjonalpark-saken har tatt et langt skritt videre, og at Oslo kommune har skrinlagt planene om å bygge en skjemmen-de grusvei gjennom tunet på Dølerud.

Slåttetreff og tur i Østmarka naturreservat

Hva: Slåttetreff og guidet tur i reservatet

Hvor: Bøvelstad og Østmarka naturreservat

Hvem: Kulturlandskapsgruppa for Bøvelstad - ØV

Når: Fredag 29. og lørdag 30. juni. Guidet tur søndag 1. juli.

I juni arrangerer vi nok en gang slåttetreff i hjertet av Østmarka!

Tradisjonen tro, blir det undervisning og praksis i ljåslått og hesjing.

Det er ingen påmelding til slåttetreffet. Vi samles på Bøvelstad fredag kveld. Alle tar med det de ønsker av mat og drikke til hele oppholdet. Det blir servert slåttegraut på lørdag, før det settes opp griller på kvelden.

Bøvelstad er en tidligere husmannsplass som ligger flott til ved Børtervann i Rausjø skog, omtrent midt i Østmarka. Bøvelstad drives i dag som hytte av DNT Oslo og Omegn. Søndag er det guidet tur i Østmarka naturreservat, med Johan Ellingsen som kjentmann.

Velkommen!

ØV inviterer til slåttetreff på Bøvelstad – og guidet tur i reservatet. Foto: Kjell Erik Sandberg.

Mer informasjon om adkomst etc. finner du på våre nettsider:
www.ostmarkasvenner.no

Minnestund på Sarabråten

Hva: Minnestund

Hvor: Sarabråten

Hvem: Østmarkas Venner

Når: Torsdag 7. juni 2018 kl. 19:00

Østmarkas Venner arrangerer den årlige minnestunden ved Milorg-bautaen på Sarabråten.

Ordfører i Oslo, Marianne Borgen, holder dagens tale

- «Til ungdommen» framføres av SAS-Singairs med dirigent Synnøve Vang
- Østre Aker Musikkorps spiller
- Bautaen hilses av Østmarkas Venner

Turen til Sarabråten kan begynne ved Østmarksetra eller Rustadsaga, eller du kan gå via Mariholtet.

*Bautaen på Sarabråten.
Foto: Espen Bratlie*

Busstransport kl. 18:00 fra P-plassen ved Østmarksetra.
Påmelding til Kai Ekanger, mobil: 90 54 11 66 innen 1. juni.

Åpen dag på Dølerud

Hva: Åpen dag for turfolket
Hvor: Dølerud i verneområdet Spinneren
Hvem: Tilsynsgruppa på Dølerud
Når: Søndag 3. juni kl 11:00 – 14:00

Østmarkas Venner og DNTs tilsynsgruppe inviterer til åpen dag på den gamle husmannsplassen Dølerud, som nå er en ubetjent DNT-hytte med overnattingsplass for 8 personer.

Dølerud ligger lett tilgjengelig ca. 2 km gange fra parkeringsplassen på Grønmo eller fra Godlia.

I juni er kulturlandskapet på Dølerud på sitt vakreste, og det er flere turmuligheter til spennende steder i området. Den lille stua som Sverre M. Fjelstads forfedre bodde i, vil være åpen for alle besøkende, og vi kan veilede om turmuligheter. Og vi forteller så gjerne om naturen og verneområdet som også er tema i vår bok *Hyllest til Østmarka*. Vi planlegger spennende aktiviteter for barna.

Vi byr på blåbærsaft og kaffe og noe å bite i.

Velkommen!

Foto: Bente-Lise Dagenborg

Advarer mot ødelagte innsjøer i Østmarka

Av Kjell Erik Sandberg

Nedre Romerike Vannverk ønsker å rive demningene ved utløpet av Ramstadsjøen, Østbyputtan og Åmotdammen. Østmarkas Venner og mange andre høringsinstanser mener at det vil ødelegge innsjøene, som er svært viktige for friluftslivet i Lørenskog og Rælingen. Vi motsetter oss derfor at vannene tømmes, og ber kommunene overta driften.

Nedre Romerike Vannverk (NRV) har brukt flere innsjøer i nordøstre del av Østmarka til vannforsyning og som reservedrikkevann i flere tiår. Ramstadsjøen, Østbyputtan og Åmotdammen ble demmet opp for henholdsvis 70, 80 og 110 år siden. Da innsjøene ble tatt ut av vannforsyningen for mange år siden ble de åpnet opp for friluftslivet, og kommunene har lagt til rette for en allsidig bruk av innsjøene og områdene rundt.

Fordi NRV ikke lenger bruker vannet som drikkevann har de søkt Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om å få rive dammene og tømme ut vannet. Konsekvensen av det vil bli at Ramstadsjøen blir mer enn halvert i størrelse, Åmotdammen vil bli helt borte, og Østbyputtan vil bli redusert til et bekkeløp med to mindre pytter. Østmarkas Venner (ØV) mener at dette vil være svært ødeleggende for friluftslivet i området, og ber de berørte kommunene ta ansvar for at innsjøene blir bevart.

Saken har vært på høring og kommunene har engasjert seg for å se om de har muligheter til å overta ansvaret og vedlikeholdet av dammene. Flere organisasjoner og enkeltpersoner har sendt inn høringsuttalelser.

Østmarkas Venner har, i likhet med mange andre organisasjoner, sendt en grundig høringsuttalelse som er støttet av Naturvernforbundet i Oslo og Akershus. Oslo og om-land friluftsråd har også sendt egen uttalelse og støttet opp om vår argumentasjon.

ØV påpeker i sin høringsuttalelse at Marka fra et folkehelseperspektiv er av uvurderlig verdi og gir mulighet for friluftsliv, fysisk aktivitet og rekreasjon for hele befolkningen i Akershus og Oslo. Vannene er tradisjonelt Markas store samlingspunkter. Sommer som vinter flokker befolkningen seg rundt vannene og aktivitetene disse gir rom for.

Hvis dammene blir revet og vannet tømt ut, innebærer det at mulighetene for et attraktivt friluftsliv i nærområdene i de berørte kommunene blir vesentlig forringet.

Ramstadsjøen: Halveres og blir gjørmete

Ramstadsjøen er en stor, vakker innsjø et lite stykke inn i Østmarka. Den gir muligheter for å oppleve friluftsliv i nokså uberørt natur, men har også en rekke naturlige leirplasser som i sommerhalvåret benyttes hyppig til overnatting, særlig av lokale barnefamilier. Ramstadsjøen og området rundt er

*I dag er Ramstadsjøen en stor, vakker
og til dels uberørt innsjø, et lite stykke
inn i Østmarka. Foto: Lars Lindland, ØV.*

Hvis Ramstadsjøen blir tappet ned, vil området ved blant annet Huldreheim bli mye mindre interessant for friluftsfolket. Foto: Bjørnar Thøgersen, ØV.

i dag mye brukt til friluftsliv. Kartlegging og evaluering av friluftslivsområder i Rælingen har vist at Ramstadsjøen har svært høy verdi.

DNT planlegger å bygge en ny, selvbetjent hytte ved Huldreheim i det nordøstre området av vannet. Hytta skal primært brukes av barnefamilier. For brukerne av hytta vil bading og øvrig friluftsliv i og rundt sjøen være svært viktig. Bruken av området vil også øke betraktelig.

Konsekvensen av en nedtapping av Ramstadsjøen er at innsjøens overflate blir omtrent halvert, og dybden blir betraktelig redusert. Strandsonen vil fremstå som et gjørmeområde i mange år fremover. Dette vil ha svært negativ effekt på friluftslivet i området, både på kort og lang sikt. Vannets verdi som turmål, badevann og fiskevann vil bli vesentlig redusert.

Åmotdammen: Uten vannspeil og verdiløs

Åmotdammen ble i all hovedsak dannet da området ble demmet opp i 1908. Den store betongdammen ble ferdigstilt i 1938. I 1982 kjøpte Staten området på østsida av Åmotdammen som Statlig sikra friluftslivsområde. Vannet er langt (rundt to kilometer) og smalt, og har langt på vei samme betydning i denne delen av Østmarka som Sognsvann har i Nordmarka og Nøklevann i Østmarka – som base for svært mange friluftslivsaktiviteter. Åmotdammen er et lett tilgjengelig nærvann for nærmere 20 000 mennesker fra minst tre kommuner. Om sommeren brukes vannet mye til bading, padling og fiske – og grilling på breddene. Om vinteren er vannet et viktig turmål og benyttes aktivt til skøyter og ski og til pilking.

Kommunene Rælingen og Lørenskog har nedlagt betydelige ressurser i tiltak for fri-

Åmotdammen er et lett tilgjengelig nærvann for nærmere 20 000 mennesker fra minst tre kommuner.
Foto: Marie Helena Walle.

luftslivet, og Åmotdammen er også et statlig sikret friluftslivsområde.

Dyre- og plantelivet i og rundt vannet har i løpet av disse drøyt 100 årene tilpasset seg at område nå er en innsjø. Nedleggelse av dammen vil redusere vannspeilet i den grad at stedet i beste fall vil fremstå som et våtmarksområde, helt uten verdi for det friluftslivet som har etablert seg i området over mange tiår.

Østbyputten: Kun ett bekkeløp

Østbyputten ble oppdemt i den nordvestre enden i 1936 og fungerte som drikkevannskilde for deler av Lørenskog og Skedsmo fram til 1950-åra. Vannets areal ble ti ganger så stort som en følge av oppdemminga.

Østbyputten er, som Åmotdammen, et nærvann for en stor del av Lørenskogs befolkning.

Østbyputten er mye i bruk hele året. Med kort vei ned til boligområder og for folk på AHUS er det et yndet rekreasjonssted. Her er det tilrettelagt adkomst med veier og sti, slik at alle brukergrupper, med rullestol, hest, barnevogn, sykkel og ski kan komme seg fram.

Vannet besøkes både sommer og vinter av barnefamilier som ønsker å oppleve «villmark» bare noen få kilometer fra parkeringsplass og med fine telt- og leirplasser rundt vannet.

Vannet er også et kultivert fiskevann. Oslo-marka Fiskeadministrasjon og Lørenskog Jakt og Fiskeforening nedlegger en betydelig innsats med blant annet årlig utsetting av ørret.

Forholdene for friluftslivet rundt og i dammen er oppgradert i løpet av de siste årene. Turer til Østbyputten blir ofte kombinert

Østbyputten er et fint turmål i dag, men en nedtapping vil redusere putten til et bekkeløp med gjørmehull. Foto: Marie Helena Walle.

med rundtur mot Blåtjerna og Åmotdammen i Rælingen. Disse utgjør da en helhet i dette området.

Dyre- og plantelivet i og rundt vannet har i løpet av disse drøyt 80 årene tilpasset seg at området nå er en innsjø. Dersom demningen blir revet vil selve vannspeilet bli borte, det vil kun ligge et bekkeløp igjen, og muligens to mindre pytter med myrområder. Området vil framstå som gjørmehull i mange år framover, og befolkningen vil miste et viktig og kjært friluftslivsområde.

Kommunene må overta

ØV påpeker at både Åmotdammen, Østbyputten og Ramstadsjøen har stor verdi for friluftslivet i disse kommunene – og vil på det fraråde at dammene rives. ØV har derfor et sterkt ønske om at kommunene overtar ansvaret for de aktuelle dammene.

ØV mener også at NVE bør pålegge Nedre Romerike Vannverk å overføre midler til kommunene, tilsvarende kostnader ved rivning, og inkludert kostnader ved å frakte avfallet ut av Marka. Dette vil være med på å dekke deler av kommunenes kostnader ved å overta dammene.

Dersom det mot formodning besluttes å rive demningene, må det ikke anlegges avfallsplasser for betongavfall i Marka, slik søknaden legger opp til. Alt avfall må isteden fraktes ut av Marka fra alle demningene. Kostnader ved å frakte avfallet ut, må også beregnes og vurderes opp mot kostnadene ved å opprettholde dammene. Rivning av dammene og tiltak som må gjennomføres må behandles etter markaloven.

Guidet tur til Sommerfugldalen

Hva: Tur til Sommerfugldalen

Hvor: Start fra P-plassen like før Losby

Hvem: Tor Ødemark – Din turpartner

Når: Søndag 17. juni. Oppmøte ved Losby kl. 11:00.
Værforbehold!

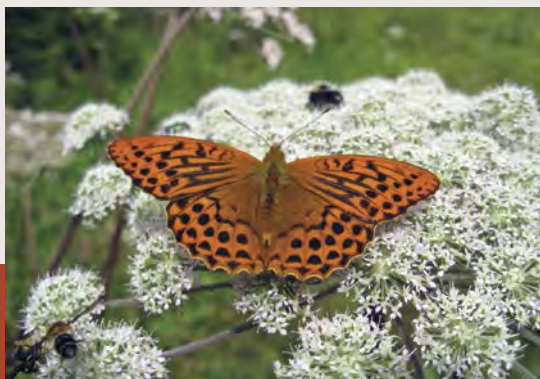
Østmarkas Venner og Østmarka-kjenneren Tor Ødemark inviterer på guidet tur til Sommerfugldalen, som egentlig heter Djupdalen og ligger ca. tre kilometer sørøst for Losby.

Det er Tor Ødemark selv som er opphavsmann til navnet «Sommerfugldalen», etter mange år med fot- og fototurer dit. I den lune dalen er det nemlig mange sommerfugler og andre insekter på den rette tiden av året. Du kan lese mer om Sommerfugldalen i Nytt fra Østmarka nr. 2/2016 (finnes på www.ostmarkasvenner.no)

Turen går på grusvei fra Losby og passer best for fotointeresserte, som gjerne kan ta med seg profesjonelt fotoutstyr med makro- eller teleobjektiv. Men Ødemark har mange eksempler på at du kan ta helt utmerkede bilder av sommerfugler også med en vanlig smart-telefon.

Vi ønsker velkommen til en tur utenom det vanlige. Men OBS: Vi tar værforbehold. Denne turen blir bare arrangert hvis været er pent.

Følg med på været og ØVs Facebook-sider i dagene før søndag 17. juni, da turen i «værste» fall kan bli avlyst på kort varsel.

Keiserkåpen er den største nordeuropeiske arten i gruppen perlemorvinger – og den kan du møte i Sommerfugldalen. Foto: Tor Ødemark.

Vakker og farlig

Tekst og foto: Espen Bratlie

Tysbast er en vakker og meget giftig plante i tysbastfamilien. Faktisk en av de giftigste plantene vi har i Norge. Den blomstrer på bar stamme tidlig på våren før bladene springer ut. Senere kommer det røde bær på naken stamme eller grein.

Tysbast vokser oftest i skog og i skogkanten. Den er vanligst på Østlandet, men også i Trøndelag og Nordland. Ordet -bast i navnet går på den sterke, seige barken, og det advares mot å bryte, smake eller bite den. Den er besk og bitende skarp, og får svelget til å svelle.

Både bærene og barken er svært giftig. Også hudkontakt med plantesaften kan gi blemmedannelse. Bærene blir imidlertid spist av enkelte fugler og dyr, og planten er tilpasset fuglespredning. Busken blir 50-100 cm høy og planten er flerårig.

Tysbast var viet den norrøne mytologien og krigsguden Ty. Det er kjent at antikkens leger anvendte tysbast til medisinske formål. Også urbefolkningen i Norden brukte planten, både medisinsk og mot trolldom.

Men barn kan la seg friste av de røde bærene, og forgiftninger har forekommet. Selv bare et par bær er livsfarlig. Behandling av tysbastforgiftning ved sykehus består av ventrikkelskylling og medisinsk kull. I Østmarka har jeg observert tysbast både ved Dølerud, Gullsmeden og Sarabråten.

Tysbasten blomstrer på bar stamme tidlig på våren, før bladene springer ut.

Ved hjelp av Snarveien kommer du fortere enn svint fram til Steinsjøen.

Snarveien

Tekst og foto: Tor Ødemark

Den historien som her skal fortelles, kan enhver kartleser med en IQ på 25 eller mer umiddelbart se med det blotte øye! Men jeg selv måtte ledsages til å oppdage «Snarveien», selv om jeg er kartoman. Et atlas er for øvrig ikke komplett uten kart over Østmarka i målestokken 1:50 000!

En god turkamerat – la oss kalle ham «Bønna» (forøvrig selvtitulert) – og jeg skulde på fisketur til Steinsjøen med tilliggende herligheter. Vi startet turen, som så ofte før, fra Bysetermåsan, og gikk inn til Midtre Kjerrmosetjern. Jeg så ingen grunn til å drøye

her og gikk videre mot Vangen, men ble ropt tilbake: «Hvor er det du har tenkt deg hen, da?»

Jeg sa, som sant var, at jeg trodde vi skulle gå til Vangen og ta blåstien derfra nordover

til Steinsjøen? Bønna skjønnte ikke hvorfor. Og for å gjøre en lang historie i det minste noe kortere: Han viste meg Snarveien.

Ved Midtre Kjerrmosetjern går det nemlig en rødløype nordover, som jeg siden har gått 100 ganger eller mer, forbi Nordre Kjerrmosetjern og opp til blåstien som kommer fra Vangen. Og derfra er det ikke mer enn fem minutter igjen til Steinsjøen. Jeg burde ikke ha blitt overrasket, men ble det! Så Snarveien er etterpå blitt mer og mer brukt på turene mine i marka, og noen av årsakene vil jeg belyse her.

Naturens nøkkelhull

I mange år markerte et lite «naturens nøkkelhull» stedet hvor Snarveien startet, men i 2015 ble løypepetrasèene i området ryddet, og nøkkelhullet ble borte i hogsten. En liten severdighet var borte, selv om kanskje naturen på et tidspunkt hadde fått en håndsrekning av et barn eller voksen. Men jeg velger å tro at naturen hadde klart seg selv.

Her finnes også en snerten, liten sykkelparkering, under tak, så å si – for under trekronene og inntil en fjellvegg står syklene trygt, låst til trærne rundt og med granbar som tak. Bare 50 meter inn langs rødløypa, på høyre side, står syklene godt skjult fra veien. Ved å sykle hit inn sparer man også enda mer tid, om man har tenkt seg langt inn i marka. Og det er jo hele hensikten med Snarveien!

I den nordøstre enden av Nordre Kjerrmosetjern, er et løypekryss. Til høyre går løypa opp til Vangen og videre til sørenden av Steinsjøen, for så å fortsette nordover. Men om man isteden går rett fram ved dette løype-

Starten på Snarveien ble lenge markert med et lite nøkkelhull, som dessverre ikke finnes lenger.

krysset, får man to andre valgmuligheter 500 meter lenger fremme: Du kan fortsette langs et umerket tråkk rett fram til midten av Steinsjøen, eller følge rødløypa via Askevann og videre nordover.

Det kan være bløtt...

Vær obs på at det kan være bløtt en del steder. Men i skråningen på høyre side fra Nordre Kjerrmosetjern, går et synlig tråkk inne i skauen. Tråkket er i alle fall tørt nok til at du kan gå der med gode, impregnerte fjellstøvler.

La oss se på alternativ 2 først: Rødløypa fortsetter via Gjevikputten, Kløftetjern og Vælsputten, som alle er interessante fiskevann, og videre til Skålsjøen eller Svartkulp i de sentrale delene av marka. Rødløypa er gangbar også på sommeren, men med enkelte, bløte steder i perioder. (Jeg har tipset ØX-gruppa om noen av dem). Men den siste etappen mellom Kløftetjern nord og Vælsputten er som regel alltid våt. Derfra og nord-

Vælsputten er et interessant fiskevann som kommer nærmere takket være Snarveien.

over anbefales definitivt blåstien, som man møter noen meter nordøst for «Væl».

Paradisdalen kan gås om våren

Blåstien brekker etterhvert av videre vestover, periodevis i svært bratt terreng, til Sør-Skytten ved sørenden av Sør-Elvåga. Herfra kommer man lett videre til Sandbakken, og via Eriksvann og Skjelbreia til Bysetermåsan. Om våren er det mulig å gå til fots ned Paradisdalen til Skjelbreia, om snøen i skiløypene er borte og erstattet med is. Men husk brodder! Men når isen er borte, kreves det minimum slagstøvler for å følge Paradisdalen til fots.

Tilbake til løypedelet nord for Nordre Kjerrmosetjern, der et delvis vått, umerket tråkk

går rett videre (alternativ 1) og fører fram til midten av Steinsjøen. Steinsjøen omtales som ett av de vakreste områdene i Østmarka, og er i seg selv et utmerket mål for en tur. Her er tre flotte plasser å bygge camp, om man tenker på å overnatte eller steke pølser. To av oddene er på vestsiden, og i nord er det en stor odde med en godt tilrettelagt bål plass.

Herfra er mulighetene nesten uendelige for alle som er glad i lengre turer. Blåstien nordvestover fra Steinsjøen nord fører fram til tidligere nevnte Vælsputten. Men dreier man østover i nordenden av Steinsjøen, fører den blåstien via Grastjern (også et svært godt fiskevann) til et hogstfelt øst for Liseterput-

De ihuga markatraverne kan finne et umerket tråkk fra OFA-koia ved Nedre Krok vann.

ten – der store deler av blåstien er ødelagt av ferdsel med skogsmaskiner. Men stien fører fortsatt videre i retning mot Røyrvannskoia.

Flere valgmuligheter

Dermed oppstår flere valgmuligheter:

- Å gå tilbake samme vei (Terningkast 1)
- Å fortsette turen til Losby (Terningkast 2)

Turen tilbake kan gå over Vesle Tonekollen og Pølseberget til Vangen, og deretter videre til utgangspunktet Bysetermåsan (Terningkast 4)

Eller du kan ta turen inn i naturreservatet fra nord via Røyrvann til Nordre Krok vann (Terningkast 6)

Røyrvann er en del av Losbyvassdraget, den mye brukte padleløypa gjennom Østmarka,

fra Mønevann i Losby i nord, til Børtervann i sør. Grensen til naturreservatet ligger kun 250 meter fra Røyrvannskoia, og dermed er veiene videre, eller tilbake til utgangspunktet, brått blitt enda noen flere!

Tips til de ihuga traverne

De virkelig ihuga traverne, eller de som gjerne blir ute over en eller to netter, kan fra OFA-koia midt på Nordre Krok vann finne et umerket tråkk som går sørover til Nordre Kytetjernet. Derfra fortsetter tråkket til Midtre Kytetjernet, eller du kan følge stien videre til Tappenbergvann og Krok vann. Rælingen kommune har utgitt et glimrende turkart (1:25.000) som man kan få tilsendt eller hente på kommunehuset, og som er det eneste kartet jeg har sett som viser denne stien (eller løypa, som det egentlig er).

Her er vi i godt inne i naturreservatet, med en rekke glimrende fiskevann i grei nærhet;

Hvis du tenker å gå gjennom Paradisdalen om sommeren, kan det være en fordel med gummistøvler!

Nordre, Midtre og Søndre Krokvann, Kytetjerna, Tappenbergvann, Høgkolltjerna, Birtjern m.fl. (Men husk: Planlegger du å fiske under turen – sjekk først www.ofa.no for informasjon og priser på fiskekort).

Fra Midtre Kytetjernet kan man følge en rødløype sør-vestover til Luttjern, og derfra ta seg tilbake via Vangen. Løypa er våt og kronglete, men framkommelig. Så anbefa-

lingen er klar: Slå av tv-en og pc-en, og legg dere ned på gulvet i noen timer, med et godt, gammeldags Østmarka-kart, og let opp disse og andre fordeler Snarveien gir!

Snarveien bringer Marka nærmere

For mitt vedkommende har Snarveien resultert i at jeg tar enda lengre turer, både i distanse og tid, og jeg skal ikke legge skjul på at det er tilgangen til fiskevannene som

i første omgang lokker meg. Men bær- og soppområdene kommer selvsagt også mye nærmere, og Østmarka-toppene kan nåes raskere.

Dere som bor i Oslo nord eller i Lørenskog og Rælingen, bør også oppleve utgangspunktet Bysetermåsan (og Snarveien) en eller annen gang. Mens vi som kommer sør- og østfra, bør sjekke ut alle de andre innfalls-

portene (fra nordvest til sørøst): Lutvannsliren, Lindeberg, Ellingsrud, Rasta, Losby, Løvenstad, Blystadlia, Marikollen, Grinitajet, Myrdammen og Streifinn, bare for å ha nevnt noen. Herfra finnes det sikkert også noen herlige snarveier, men jeg velger å kaste stoffet pinnen over til dere som sokner til disse innfallsportene, til eventuelt å forfatte et mulig kapittel 2.

Østmarka-konkurransen: Hvor er dette?

Vinn et medlemskap og gi det til en venn.

Østmarkas Venner inviterer til en uhøytidelig vervekonkurranse. Vi spør rett og slett: Hvor er dette bildet tatt? Vi gir fine premier, i form av et gratis medlemskap i ett år, til de tre første som blir trukket ut med riktig svar.

Deltakerne i denne konkurransen er sannsynligvis allerede med i Østmarkas Venner, og vi ber derfor de tre vinnerne om å gi gave-medlemskapet videre til en god venn som ikke er medlem.

Førstepremievinneren får i tillegg tilsendt ett eksemplar av «Hyllest til Østmarka», jubileumsboka vår.

Hvis du vet hvor dette bildet er tatt, send en epost til konkurranse@ostmarkasvenner.no, med følgende innhold:

- Ditt eget navn og adresse
- Navn på stedet hvor bildet er tatt
- Navn, postadresse og epost-adresse til han eller hun du ønsker å gi et gratis medlemskap til

Hvis du isteden ønsker å gi bort et medlemskap uten å delta i konkurransen, kan du bruke et gavekort som du finner på nettsidene våre.

Hvor er dette?
Foto: Tor Ødemark.

... der bekken sildrer forbi i gammelskogen. Foto: Sverre M. Fjelstad

I vinter fikk vi dette diktet fra en fortvilet og anonym leser:

Kjære Østmarkas Venner. I all min fortvilelse, redsel, sorg og smerte over å bli fratatt skogen min som jeg er så enormt glad i og som betyr så enormt mye for meg, har jeg skrevet dette diktet:

Kjære vakre gammelskogen min

med alt ditt fantastiske liv

Alt som vokser og gror

lever og bor hos deg

Du betyr så enormt mye for meg

Nå skal du raseres og ødelegges for alltid

det har mennesker med makt bestemt

Det gjør så forferdelig vondt innerst i sjela mi

Det gjør så forferdelig vondt innerst i hjertet mitt

Jeg ønsker så inderlig å få ta vare på deg

Tusen takk for alle de fine stundene jeg fikk

tilbringe i ditt selskap

Med bågasa i vedskauen

ved bålplassen der bekken sildrer forbi

Tusen, tusen takk kjære skogen min

En sjø: Kajakker på Mosjøen.

Fra putt til fjord

Tekst og foto: Espen Bratlie

Det er noe med kart. Jeg har alltid likt kart. Helt siden jeg som liten gutt lå på stuegulvet hjemme og studerte Det Bestes store og tunge verdensatlas.

I de årene jeg har bodd nær Østmarka, har det i kjelleren vært et ekstra toalett. Der henger et laminert Østmarka-kart på veggen. Det har blitt mange kartstudier og -turer i nødens stund. Dessuten har jeg alltid med meg «Turkart over Østmarka».

Kartnavn er et eget kapittel for seg selv. De kan fortelle om beliggenhet, utseende, historikk og mere til. Jeg synes det er interessant og spennende å studere navneendelsene på vann og innsjøer. I følge Wikipedia er definisjonen på det våte element, en fordypning i jordens overflate som inneholder flytende vann.

En putt: Katteputten ved Østmarksetra.

Mangfold av betegnelser

På kartet finner vi mange vann-betegnelser: putt, dam, kulp, tjern, vann, sjø og fjord. Enten i bestemt form, eller i flertall. Det skulle vel fortelle noe om størrelsen. At putt er noe veldig lite og en fjord noe stort: Det er regelen, men ikke alltid. Og så må vi ikke glemme et par dammer: Åmotdammen og Myrdammen.

Østmarka har to fjorder: Deliseterfjorden og Støttumfjorden. To lange armer som strekker seg som vestlandsfjorder nordover fra Børtervann. De ble til etter flere oppdemminger. Fra tiden før alle oppdemmingene står også Støafjorden, Vadhusfjorden og Fleserudfjorden på gamle kart.

En sjø, som i Mosjøen og Nordbysjøen, sier at vannene dekker mange kvadratmeter.

Mens Geitsjøen og Steinsjøen er ganske små og godt kunne ha vært vann. Halsjøen, Drettvann og Skålsjøen ligger på rekke og rad. De er nesten like store, men med forskjellig betegnelse/endelse.

De fleste er -vann

De fleste våte fordypningene i Østmarka har navn som vann: Røyrvann, Ulsrudvann, Tonevann eller Mønevann. Men noen er små som tjern: Styggvann og Trollvann, eller Smalvann med Rundvann rett ved. Rundtjern har vi derimot lenger nord i Østmarka, inn fra Trasopp. Begge er runde så det er like greit å skille dem. Veslevann er så lite, som navnet sier, at det kunne ha vært et tjern eller bare en putt.

En fjord: Skøyting på Støttumfjorden med Bøvelstad i bakgrunnen.

Deretter kommer tjern, kulp og putt. Det er veldig mange tjern på kartet. Knuttjern, Bukketjern eller Paddetjern.

I «Store norske leksikon» står det at kulp betyr: naturlig eller kunstig utdyping av et elveleie hvor det er gode muligheter for å fange fisk. Jeg finner Svartkulp to steder. De er ikke deler av elver, men er mere som tjern.

Til slutt, putt. Et veldig søtt og beskrivende navn. Små vannspeil gjerne omringet av myr. Og putter gror igjen og får etter hvert betegnelsen myr eller mosen/måsen.

Vi har til og med et slott

Så har vi alle de andre vannene med flotte navn uten disse endelsene: Grindereen, Elvåga, Sølvdobla eller Forfoten. De navnene kan

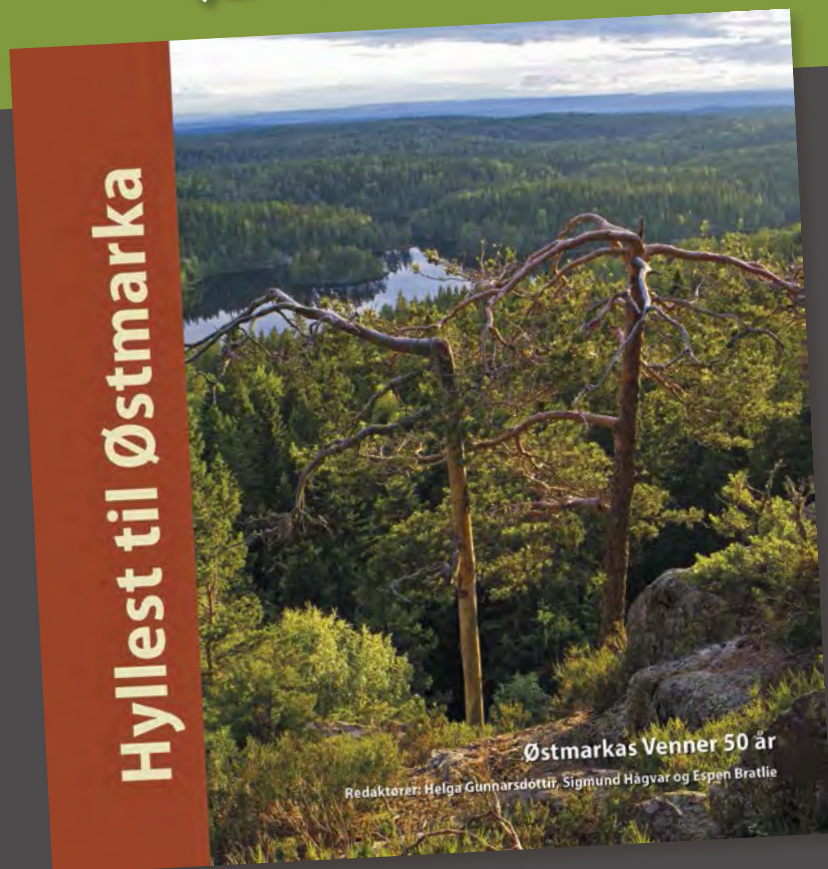
forklares med nettopp beliggenhet, utseende og historikk.

Selv har jeg Nøkle vann som nærmeste nabo. Stor som en sjø. Nøklesjø...

Som videre studie kan man jo ta for seg alle høydene i Østmarka: kolle, høgde, haug, ås og fjell.

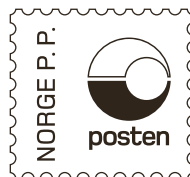
Vi har til og med et slott, Ramstadslottet. Det må være på grunn av den vide og åpne utsikten. Østmarkas høyeste topp, Barlindåsen 398 moh rett ved er bare en ås, men så er den tettvokst av skog og har ingen utsikt i det hele tatt.

Praktbok om Østmarka!

Ny bok om Østmarkas natur og dens betydning for friluftsliv og naturopplevelse.
Mange bidragsyttere, blant andre Sverre M. Fjelstad med flere tekster og egne bilder.

Boka kan kjøpes på utvalgte steder eller bestilles direkte fra Østmarkas Venner.
Se våre nettsider for nærmere informasjon. www.ostmarkasvenner.no
Pris: 350,-. Medlemmer får boken til medlemspris 300,- ved bestilling på nett,
og ved kjøp på våre arrangementer. Innbundet, 307 sider

Returadresse:
Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand,
1112 Oslo

Aktivitetskalender 2018

Arrangement	Dato	Foredragsholder/Guide	Annonseres
Guidet tur Haukåsen og Mariholtet	27. mai	Even Saugstad	NFØ 1
Åpen dag Dølerud	3. juni	Hyttetilsynet DNT OO	side 11
Minnestund Sarabråten	7. juni	Ordfører Marianne Borgen	side 10
Guidet tur til sommerfugldalen	17. juni	Tor Ødemark	side 17
Slåttetreff Bøvelstad	29.-30. juni	Kulturlandskapsgruppa	side 9
Guidet tur i naturreservatet	1. juli	Johan Ellingsen	side 9
Guidet tur i nasjonalparken	2. sept.	Sigmund Hågvar	NFØ 3
Spillet om Sarabråten	15.-16. sept.	Østensjø Kunstforening	NFØ 3
Sidesprang Hauktjern	23. sept.	NNV Oslo sør	NFØ 3
SpeiderhytteTuren 2018	13. oktober	Speiderne	NFØ 3
Barnas dag på Sandbakken	13. oktober	Sandbakken	NFØ 3
Guidet tur i naturreservatet	21. oktober	Annonseres senere	NFØ 3
Høstmøte	6. nov.	Annonseres senere	NFØ 3

Støtt Østmarkas Venner via Grasrotandelen

GRASROTANDELEN

ØSTMARKAS VENNER

Organisasjonsnummer: 871278202

32774871278202